

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Кафедра маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ризик- менеджмент

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів ступеня
вищої освіти

бакалавр

року набору

2017

молодший бакалавр,
бакалавр чи магістр

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

073 Менеджмент

шифр і найменування спеціальності

освітня програма

Менеджмент організацій

назва освітньої програми

академічні групи

М-17, ЗМ-17

шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2020 рік

Розробник:

Мирошніченко Юрій Вікторович, доцент
кафедри маркетингу, менеджменту та
торговельного підприємництва, кандидат
технічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

10.09.2020 р.

Гарант освітньої програми

Мирошніченко Юрій Вікторович, доцент
кафедри маркетингу, менеджменту та
торговельного підприємництва, кандидат
технічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

10.09.2020 р.

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

назва кафедри

протокол від 10.09.2020 р. № 01.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 11.09.2020 р. № 01.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Метою викладання навчальної дисципліни є формування загальних та фахових компетентностей з ризик-менеджменту, формування знань щодо базових категорій управління ризиками, методологічних аспектів ризик-менеджменту в умовах мінливості зовнішнього середовища і невизначеності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи і процеси управління комерційним ризиком організації в умовах ринкової економіки.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Економіка і фінанси підприємства», «Менеджмент», «Статистика», «Теорія організацій» та є основою для подальшого засвоєння професійних навчальних дисциплін, таких як «Стратегічний менеджмент», «Моделювання фінансово-господарської діяльності підприємства».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях;

ЗК 2. Здатність використання комунікаційних технологій в менеджменті підприємства;

ЗК 3. Здатність до практики та саморозвитку, працювати самостійно і автономно;

ЗК 4. Здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, чинного законодавства;

ЗК 5. Здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;

ЗК 7. Здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;

фахових компетентностей:

ФК 1. Здатність до глобального мислення, розділення закономірностей та тенденцій розвитку ринкового середовища;

ФК 2. Здатність визначати існуючі і потенційні ризики підприємства торгівлі в сучасних умовах господарювання;

ФК 6. Здатність прогнозувати та планувати цілі діяльності підприємств торгівлі та підрозділів.

ФК 7. Здатність збирати та обробляти первинну інформацію, виявляти загальні тенденції розвитку підприємства.

ФК 8. Здатність оцінювати результати фінансово-економічної діяльності, здійснювати аналіз операційної та фінансової діяльності підприємства торгівлі.

ФК 9. Здатність системного аналізу та прогнозування торговельного обороту на внутрішньому та зовнішньому ринках;

ФК 11. Здатність аналізу та планування фінансово-економічних результатів діяльності підприємства, управління поточними витратами, доходами та прибутками підприємства;

ФК 12. Здатність оцінки резервів раціоналізації витрат та доходів підприємства, збільшення прибутків за рахунок різноманітних джерел формування.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Знати та розуміти теорії менеджменту;

ПРН 2. Знати та розуміти форми та методи організації діяльності підприємства.

ПРН 4. Знати та розуміти методи збирання, обробки та зберігання інформації в організації;

ПРН 5. Знати та розуміти особливості управління підприємствами різних напрямів діяльності;

ПРН 6. Знати та розуміти методику процесу прийняття управлінських рішень;

ПРН 8. Знати та розуміти специфіку виконання управлінських рішень;

ПРН 9. Вміти застосовувати знання щодо організації основних та допоміжних процесів в торговельній діяльності;

ПРН 10. Вміти застосовувати знання щодо забезпечення раціонального використання всіх видів ресурсів в організаціях;

ПРН 11. Вміти застосовувати знання щодо використання інформаційних технологій для вирішення професійних завдань в організації;

ПРН 16. Вміти планувати та прогнозувати діяльність підприємства;

ПРН 18. Вміти організовувати ефективну реалізацію управлінських рішень;

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Концептуальні засади управління комерційним ризиком

Ризик-менеджмент як складова управлінської діяльності. Об'єктивні основи виникнення, сутність, предмет, об'єкт та засоби ризик-менеджменту. Ризик-менеджмент і менеджмент: їх взаємозв'язок. Визначення ризику та ризик-менеджменту. Актуальність вивчення курсу ризик-менеджменту. Еволюція ризик-менеджменту. Стратегічний (комплексний, інтегральний) і функціональний ризик-менеджмент. Ризик і підприємництво. Основні терміни і визначення: не визначення ризику, неприйняття ризику, безризиковий еквівалент, ризик.

Тема 2. Класифікація ризиків

Класифікація ризиків за їх функціональної спрямованості. Чисті і спекулятивні ризики. Виробничий ризик. Комерційний ризик. Фінансовий ризик. Ризики в залежності від основної причини їх виникнення. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей. Інвестиційні ризики. Селективні ризики. Ризик банкрутства. Біржові ризики. Транспортний ризик. Валютний ризик. Регіональний ризик. Галузевий ризик. Інноваційний ризик. Ризики втрати майна бізнесу. Ризик незатребуваності продукції. Форс-мажорні ризики.

Тема 3. Засади системного аналізу ризику та методи його оцінки

Системний аналіз ризику в економіці та підприємстві. Процес прийняття економічних рішень з урахуванням ризику. Аналіз ризикованості підприємства на підставі показників фінансового стану. Ризикотвірні чинники. Зони ризику залежно від величин збитків. Крива імовірності збитків. Методи оцінки підприємницького ризику. Розробка та впровадження планів із наукової організації праці.

Принципи інформаційного забезпечення системи управління ризиком. Корисність інформації. Ефективність управління ризиком. Доступність інформації. Загальні групи джерел інформації при аналізі конкретних ризиків. Прийоми візуалізації ризиків. Концепція прийнятного ризику. Граничні значення ризику. Ризиковий капітал.

Тема 4. Основні підходи до кількісного аналізу ризику

Класифікація факторів, що впливають на рівень ризику. Основні шляхи та методи мінімізації ризику. Розрахунок статистичних характеристик ризику. Аналіз ризику методами імітаційного моделювання. Аналіз ризику можливих збитків

Тема 5. Методологічні засади й інструментарій кількісного оцінювання ступеня ризику

Загальні підходи до кількісного оцінювання ступеня ризику. Імовірність як один із підходів до оцінювання ступеня ризику. Інгрєдїєнт економїчного показника. Кїлькїсні показники ступеня ризику в абсолютному вираженнї.

Кїлькїсні показники ступеня ризику у вїдносному вираженнї.

Тема 6. Основні засади управлїння комерцїйним ризиками

Органїзацїя управлїння комерцїйним ризиком в процесї пїдприємницької дїяльностї. Стратегїя управлїння ризиками. Моделювання рїшень в умовах ризику. Процес управлїння ризиками в органїзацїї та його етапи. Ідентифїкацїя та аналїз ризику. Аналїз альтернатив управлїння ризиком. Монїторинг результатїв і вдосконалення системи управлїння ризиком.

Методи мїнїмїзацїї негативного впливу несприятливих подїй. Класифїкацїя методїв управлїння ризиками. Вибїр методїв управлїння ризиком. Виконання обраного методу управлїння ризиком. Методи управлїння ризиками (чотири групи). Методи ухилення вїд ризику. Схема методїв управлїння ризиками. Методи локалїзацїї та дисипацїї ризику. Диверсифїкацїя. Види диверсифїкацїї та їнтеграцїї. Методи компенсацїї ризику, як попереджувальнї методи управлїння ризиками

Тема 7. Моделювання економїчного ризику на базї концепцїї теорїї гри

Теоретико-їгрова модель та її основнї компоненти. Функцїонал оцїнювання. Матриця ризику. Класифїкацїя їнформацїйних ситуацїй. Прийняття рїшень в умовах невизначеностї, конфлїкту й зумовленого ними ризику в полях рїзних їнформацїйних ситуацїй. Прийняття рїшень оптимальних за Парето.

Тема 8. Основні засади управлїння валютними ризиками

Сутнїсть і характер ризику коливання валюти. Страхування валютного ризику як метод його мїнїмїзацїї. Характеристика методїв страхування валютних ризикїв Оцїнка ризику прогнозування попиту.

Тема 9. Основні засади управлїння їнвестицїйними ризиками і їх класифїкацїя

Основнї поняття і принципи оцїнки ефективностї їнвестицїй. Вибїр оптимального їнвестицїйного проекту Ефективнїсть участї в проекті власного капїталу. Обсяг власних коштїв учасника. Їнтегральнї показники ефективностї. Рацїональний вибїр їнвестицїйного портфеля. Реальнї і фїнансовї їнвестицїї. Етапи процесу управлїння їнвестицїями. Метод дисконтування як спосїб оцїнки їнвестицїйного ризику. Регулювання ризику в довгостроковому їнвестуванні. Їнвестицїйний ризик-менеджмент в органїзацїї.

Тема 10. Основні засади управління ризиками в бухгалтерському обліку та аудиті

Інформаційний ризик у бухгалтерському обліку. Визначення ризиків аудиторської угоди; Використання комерційної інформації. Економічна безпека підприємства. Хеджування ризику.

Тема 11. Банкрутство господарюючого суб'єкта

Основні етапи та методи діагностування кризи. Показники ліквідності та платоспроможності підприємств. Показники обіговості капіталу. Показники прибутковості капіталу підприємства. Факторний аналіз прибутку (збитку). Показники рентабельності. Сутність та завдання санаційного аудиту. Санаційна спроможність підприємства. Методи та програма санаційного аудиту. Акт аудиторської перевірки

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2019/2020		2020/2021		2021/2022		2022/2023	
		Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна
Денна повна	Лекційні заняття			28					
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття			28					
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів			124					
	Усього годин			180					
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття	2		4					
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття	4		2					
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів	82		82					
	Усього годин	90		90					
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

4.2. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
Л		СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	Л		СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	Л		СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	Л		СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	
Тема 1. Концептуальні засади управління комерційним ризиком	14	2		2		10							14					14						
Тема 2. Класифікація ризиків	14	2		2		10							17					17						
Тема 3. Засади системного аналізу ризику та методи його оцінки	20	4		4		12							15	2		2		11						
Тема 4. Основні підходи до кількісного аналізу ризику	16	2		2		12							16					16						
Тема 5. Методологічні засади й інструментарій кількісного оцінювання ступеня ризику	16	2		2		12							17					17						
Тема 6. Основні засади управління комерційним ризиками	18	4		4		10							18	2				16						
Тема 7. Моделювання економічного ризику на базі концепції теорії гри	16	2		2		12							18	2		2		14						
Тема 8. Основні засади управління валютними ризиками	15	2		2		11							17					17						
Тема 9. Основні засади управління інвестиційними ризиками і їх класифікація	20	4		4		12							16			2		14						
Тема 10. Основні засади управління ризиками в бухгалтерському обліку та аудиті	15	2		2		11							14					14						
Тема 11. Банкрутство господарюючого суб'єкта	16	2		2		12							14					14						
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28		28		124							180/6	6		6		164						

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=1109>.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Концептуальні засади управління комерційним ризиком

1. Визначення ризику та ризик-менеджменту.
2. Актуальність вивчення курсу ризик-менеджменту.
3. Еволюція ризик-менеджменту.

Тема 2. Класифікація ризиків

1. Ризики втрати майна бізнесу.
2. Ризик незатребуваності продукції.
3. Форс-мажорні ризики.

Тема 3. Засади системного аналізу ризику та методи його оцінки

1. Принципи інформаційного забезпечення системи управління ризиком
2. Корисність інформації. Доступність інформації
3. Ефективність управління ризиком.
4. Загальні групи джерел інформації при аналізі конкретних ризиків.
5. Прийоми візуалізації ризиків.
6. Ризиковий капітал

Тема 4. Основні підходи до кількісного аналізу ризику

1. Аналіз ризику методами імітаційного моделювання.
2. Аналіз ризику можливих збитків.

Тема 5. Методологічні засади й інструментарій кількісного оцінювання ступеня ризику

1. Інгредієнт економічного показника.
2. Кількісні показники ступеня ризику у відносному вираженні.

Тема 6. Основні засади управління комерційним ризиками

1. Аналіз альтернатив управління ризиком.
2. Моніторинг результатів і вдосконалення системи управління ризиком
3. Виконання обраного методу управління ризиком.
4. Методи компенсації ризику, як попереджувальні методи управління ризиками

Тема 7. Моделювання економічного ризику на базі концепції теорії гри

1. Функціонал оцінювання.
2. Прийняття рішень оптимальних за Парето.

Тема 8. Основні засади управління валютними ризиками

1. Характеристика методів страхування валютних ризиків
2. Оцінка ризику прогнозування попиту.

Тема 9. Основні засади управління інвестиційними ризиками і їх класифікація

1. Регулювання ризику в довгостроковому інвестуванні.
2. Інвестиційний ризик-менеджмент в організації.

Тема 10. Основні засади управління ризиками в бухгалтерському обліку та аудиті

1. Економічна безпека підприємства.

2. Хеджування ризику.

Тема 11. Банкрутство господарюючого суб'єкта

1. Санаційна спроможність підприємства.

2. Методи та програма санаційного аудиту.

3. Акт аудиторської перевірки

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=254>.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом.

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

Осінь 2020/2021 н. р.

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	60
1.1	Тема 1		
-	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.2	Тема 2		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1.3	Тема 3		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.4	Тема 4		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.6	Тема 5		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час ктикумі	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.7	Тема 6		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	3	3
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.8	Тема 7		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	3	3
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.9	Тема 8		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	3	3
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.10	Тема 9		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.11	Тема 10		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	2	2
	Відповідь на відкриті питання	1	1
	Тестування на Порталі	2	2
1.12	Тема 11		
	Виконання ситуаційних (розрахункових) завдань на заняттях та в позаурочний час	4	4
	Відповідь на відкриті питання	1	1

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
	Тестування на Порталі	2	2
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	40
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування).	20	20
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне завдання)	10	10
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (виконання логіко-структурної схеми з практикуму)	10	10
3	Оцінка з дисципліни	100	100

Під час організації освітнього процесу на Порталі використовуються наступні елементи:

- опрацювання практичних завдань: елемент «Завдання»;
- відповідь на відкриті питання: елемент «Завдання»;
- тестування: елемент «Тест»;

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основні джерела інформації

1. Економічний ризик: методи оцінки та управління : навчальний посібник / Т. А. Васильєва, С. В. Леонов, Я. М. Кривич та ін. ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, канд. екон. наук Я. М. Кривич. - Суми [Текст] : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 208 с.
2. Марущак С. М. Оцінка та управління підприємницькими ризиками : навчальний посібник / С. М. Марущак, Г. В. Єфімова, О. В. Пащенко. – Херсон : Олді-плюс, 2014. – 296 с.
3. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навчальний посібник / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://subject.com.ua/pdf/311.pdf>.

8.2. Додаткові джерела інформації

4. Верховна Рада України [Електронний ресурс] : [офіційне інтернет-представництво]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Станом на 09.08.2020. – Назва з екрана.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [офіційне інтернет-представництво]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Станом на 09.08.2020. – Назва з екрана.
6. Мирошніченко Ю. В. Управление предпринимательскими рисками в условиях нестабильности экономической среды. / Ю. В. Мирошніченко, А. В. Налодко // Научный журнал Бизнес-информ. – 2013. – №12. – С. 203-205. – Режим доступу: <http://subject.com.ua/pdf/311.pdf>.
7. Муромець Н. Є. Менеджмент : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» / Н. Є. Муромець, Ю. В. Мирошніченко, А. Д. Корсаков ; за ред. Н. Є. Муромець. – Харків : ТОВ «В справі», 2017. – 357 с.
8. Посохов І. М. Управління ризиками промислових підприємств: навчальний посібник / І. М. Посохов, В. Г. Дюжев. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – 220 с.
9. Посохов І. М. Дослідження існуючих наукових підходів до класифікації ризиків промислових підприємств / І. М. Посохов // Економіка. Фінанси. Право. – Київ : аудиторська фірма «Аналітик» спільно з Академією муніципального управління. – 2016. – № 1. – С. 42-48.
10. Томас Л. Бартон. Риск-менеджмент. Практика ведущих компаній / Томас Л. Бартон, Уильям Г. Шенкир, Пол Л. Уокер. – Москва : Издательский дом «Вильямс», 2008. – 208 с.
11. Федулова І. В. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник / І. В. Федулова, Н. С. Скопенко. – Київ : Принтцентр, 2016. – 298 с.

12. Харківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]: [офіційне інтернет-представництво]. – Режим доступу: <http://www.khoda.ov.ua>. – Станом на 10.08.2020. – Назва з екрана.